

Magyar-román Szemle.

III. évfolyam.

Kolozsvár, 1897. október

8. füzet

SABÄIZMUS A ROMÁN NÉP VALLÁSELEMEIBEN.

Valamely nép kulturájának megítélésénél nagy szerepet játszik az illető népek hitvilága is. Ámbár ez nem lehet mindig irányadó, mert ha az ó-kor két legműveltebb népét: a görögöt és rómainkat e szempontból tekintjük, akkor határozottan a barbár népek között kellene sorolnunk.

A görögök a kulturának mily magas fokán állottak, mielőtt Anaxagoras kimondta volna, hogy a mindenség végökát egy a világon kívül létező böles szellemben kell keresni.

A rómaiak még nem is elégedtek meg az általuk kreált nemzeti istenekkel, hanem mikor ezek megtagadták a szolgálattól, az etruskoktól kölcsönöztek egy-egy engedelmesebb istent s mily nagy időnek kellett eltelni, míg itt, az egy Isten fogalmával és tisztult vallásos nézettel találkozunk.

Igy vagyunk a román nép hitvilágával is.

A román nép egyike a legvallásosabbaknak látszik, s tényleg az is, csak hogy hitéletenélkülözi azt a szilárd alapot, melyen az öntudatos meggyőződés alapszik. A nép szorgalmasan jár a templomba, az egyház tanításait hűségeesen hallgatja és azokat követi, de azért oly jelenségekkel találkozunk hitvilágában, melyek vallásos meggyőződésével ellentétben állanak.

S itt nem a babonát értem, mert hiszen a babona, s az ennek alapját képező mystikus dolgok iránt, még az intelligens olemek is nagy elismeretettel tanúsítanak, példa rá, a mult napjainkban a legintelligensebb körökben folyó spiritista kísérletek. hanem itt, egy oly hitkörrel állunk szemben, mely állandó s a mely látszólag utódokról utódokra marad.

A román ember első sorban az égi testeket részesíti a legnagyobb tiszteletben s mint ilyeneknek, isteni hatalmat tulajdonít.

Ezok közt első a nap. A nap az Isten szeme, melylyol mindent meglát. Tehát őrizkedni kell a büntől, mert a nap sugaraí mindenűvé behatolnak, még a legelrejtettebb zugba is, és így minden nyilvánvalóvá lesz.

Az ájtatos román ember reggeli imádságát a nap felé fordulva végzi s mig imádkozik folytonosan a napban néz, mint a jó Isten szemébe. Hogy sokáig nem tud a napban nézni, az természetös, miután gyarló földi teremtés az Isten szemébe nem nézhet huzamosabban. Este mikor a nap leáldozik, szintén feleje fordulva végzi estéli imáját.

A nap szent lévén, annak egyes jelciből különbnél-külömb fele eseményekre vonnak le következtetéseket.

Karácsonykor ha a napot vörös felhők boritják, abban az esztendőben nagy háború lesz ; ha pedig barna felhők veszik körül, akkor a következő nyáron kolera fog uralkodni.

Vizkeresztkor, ha homályos a nap, egész nyáron esős idő lesz.

A napfogyatkozást úgy magyarázzák meg, hogy egy rossz szellem madárrá változik át (Țigăra) az aztán vagy egészben, vagy részben megeszi; de azért még sem bir vele, mert ha meg is eszi egy helyen, azért nap mindig volt s lesz, bármennyire is erőlködik a Czigira.

A román népnek a nappal illetén való foglalkozásának természetös folyománya, hogy az időnek is minden szakát a precizitásig ismeri.

Nincs aza pontosan járó óra, melylyel a román ember az idő meghatározásában ki ne állana a versenyt.

A szükség mindenre megtanítja az embert s így a román ember nem mondja, hogy ennyi meg ennyi óraker történt valami, hanem az ő időszámítása szerint határozza meg valamely tettnek vagy dolognak az idejét.

Az időt is többnyire valami tettel, vagy dologgal hozzák kapcsolatba.

A főidőszakok ezek :

A kakasok első-, második- és harmadik kukorékolása ; napfelkelte előtt ; napfelkelte ; marhaitatás ; első reggeli, (la prânzul cel mic), nagy reggeli, (la prânzul cel mare), a mi megfelel az urak villásreggelijének ; nagy reggeli után ; délelőtt, dél,

délután egy alvásra, délután két alvásra, nagy uzsonna, kis uzsonna ; a napnak négy, három, két és egy rudra való állása stb. stb. Ezek nagyjában a főbb időszakok; vannak aztán kisebb időszakok, úgy, hogy a román ember minden időben tudja magát tájékozni; azért ha az ember egy román emberrel találkozik, s ha kórdi : hány óra lehet, mindjárt a napba néz, s úgy mondja meg az időt.

A nap után jön a hold Más nép, s így a magyar köznép is, romántikus világában a hold meg a csillagok ugyan fényes szerepet játszanak, mit legjobban bizonyít a népdalköltészet mint az alábbi népdal töredékek is mutatják :

Holdvilágos, csillagos az éjszaka
Ugyan babám, gondolsz-e rám valaha ?

Meg :

Én is oda való, való, való, való vagyok,
A hol az a három csillag ragyog.

Ugy szintén :

Három csillag van az égen
Három szeretőm van nékem.

A román ember más szemüvegen nézi ezeket. Ha megtörténik, hogy a román legény esőket rabol kedvesétől s véletlenül a hold a felhők mögül rájuk kandikál, úgy elpirulnak, mint a tetten ért gonosztevő, a minek megisméltésére éppen nem éreznek bátorságot.

A csillagokat még a holdnál is nagyobb tiszteletben tartják, különösen a hajnali csillagot (luceaför) mint a napnak előjelét. Mikor ezt látják, mindenki felkel, elmondja szokásos imáját s várja a napfelkeltét.

Miután a román ember az égi testeket oly nagy mértékben tiszteli, természetes folyománya ennek, hogy mikor káromkodik, káromlásában ezeket is beleszövi.

A magyar ember miko. elszólja magát, többnyire ezt mondja :

Azt a ragyogó, esillogó tündöklő, irgalmas, hatalmas, öreg. . . .

De a román ember ha már nagyot akar mondani, így kezdi:
„Hét szekér a nap, a hold, a hajnali- és valamennyi csillag.

S míg káromkodásában a román nép beleszövi az égi testeket, addig esküjébe egyetlen egyet sem, s így a román ember sem a napra, sem holdra és csillagokra nem esküszik, bármily tiszteletben is tartja.

Esküje különben kótféle, egy közösleges : *zëu*, s egy nagyobb : *zëu lui Dumnezeu*, a mi megfelel a magyar «*bizony Isten*»-nek. Az esküt különben igen nagy véteknek tartják s ahhoz, még az igazságtudatában is, csak nagyon ritkán fordulnak.

Marosán Viktor.

AZ ALSÓFEHÉRMEGYEI ROMÁN NYELV.

A román nyelv mindenütt egy. Alakulása korszakában hangtanilag, szótanilag egy proceszszuson ment át. Kétségtelen, egy területen alakult. A nyelvben előforduló idegen hatások azt a területet a Balkánfélszigetre helyezik. A nyelvjegezesedés K. u. az V. században kezdődik. Ezeket tényeknek vehetjük. Hogy az a nép, a melynek körében a román nyelv keletkezett, a mai nyelv alakulása előtt honnan jött, miféle utakat tett, a mig a Balkánban ért, egyszerű feltovések, a melyeknek semmi tudományos alapjuk nincs.

Kétségtelen, hogy a mai román nyelvet legelőször a Balkánban beszélték. A nyelvnyomok, emlékek oda vezetnek el. A nép elszaporodván, kivándorolt; így különböző területeken, különböző hatások alatt a nyelv változásokon ment át s abban egyes dialektusok keletkeztek. A dialektusok a következők:

- a) A dunai vagy dáákó-román.
- b) A macedo román.
- c) Az isztriai.

A harmadikat Isztriában, a másodikat Balkánban, az első az ezen helyeken kívül lakó románok beszélik. A magyarországi román nyelv tehát a dunai dialektushoz tartozik; *ebből fejlődött ki az irodalmi nyelv is.* Ez volna a dialektusok területi felosztása.

Ez a felosztás azonban nem felel meg a körülményeknek, a tényeknek; a dialektusok összekeveredtek; a macedoniai dialektus egyes sajátjaival területeként Magyarországon is találkozunk, a mi azt jelenti, hogy a fölfelé való vándorlás időnként egyes rajokban történt; az elfoglalt területen megmaradt az eredeti nyelvsajátság, vagy a szomszéd hatások alatt módosult. Így keletkezhet Erdélyben s egyáltalában Magyaror-

szágon a románság között az a sok tájbeszéd kisebb-nagyobb hangtani eltérésekkel; innen van az, hogy ezen a területen elszórtan mind a három dialektusnak a sajátjaival találkozunk. A tájbeszéd határai megállapítva nincsenek.

A területi dialektusok összekeveredését leginkább mutatja a labialisok (p. b. f. v. m) használata a nyelvben. *Nedejdeca* T.¹ a dialektusokat a labialisok használata szerint különbözteti meg; e tekintetben három jelenséget állapít:

a) A labialisok a latin *i* (ie, e) előtt értéküket megtartják, u. m. *piept*, *fier*, *vită*, *miere*; ugy a régi *n* sem megy változáson át két hangzó között, p. o. *bună*, *lună*. A labialisok és az *n* ezen használata a régi Havasaföldön és Magyarország alsóbb vidékein fordul elő.

b) A labialisok *i* (ie, e) előtt különféle változáson mennek át, u. m. *bivol* (gyibol), *vin* (jin, zsin), *iin* (jin), *gin* (gyin); *piept* (chiept, kept), *pchept* (tyept). A régi *n* változatlan. Ez a jelenség Macedóniában, Thessaliában, Epirusban, Albániában; Moldvában, Bessarabiában, Bukovinában, Dobruzsában; Magyarország keleti és felsőbb vidékein; Prahova, Rimnik-Serai, Ialomicza, Buzeu romániai megyékben.

c) A labialisok *i* (ie, e) előtt változatlanok, az *n* azonban két hangzó között *r*-be megy át, u. m. *bună*=bură, *lună*=lură. Ez a jelenség Isztriában fordul elő; előfordul Erdélyben a mócok között, továbbá Moldovában. Ezen rhotácizálása az *n*-nek két hangzó között a legelső román nyelvemlékekben (*Psaltirea Scheiană*, *Codicele Voronețian*, XV. század), sőt a későbbi Mohácsi Codexben (XVI–XVII.) általános.

Ha már most Alsófehér vármegye román népének nyelvét vesszük szemügyre, s abban a labialisok s az *n* használata után kutatunk, a legérdekesebb eredményekre jutunk. Jelesen találkozni fogunk mind a három sajátjával; sőt az ugynevezett czinczáróknak (Balkánfélsziget) egy különlegességével is (c=ț).

E szerint Alsófehér vármegye területén a románság nyelvében összekeveredett mind a három dialektus; mind a háromnak jelenségeivel találkozunk.

¹ *Istoria limbii și literaturii române* I. 6–7.

A havasiak nyelvében különösen a móczokét és az abru-
diakót emeljük ki. A völgybeliek nyelve összekovert; kisebb-
nagyobb területeken a labialisok más és más használata for-
dul elő. A labialisok tisztaságukat Balázsfalva környékén s
a Szeben vármegyével határos vidékeken tartották meg.

A havasiak nyelvében a következő sajátságokkal talál-
kozunk: ¹

b-nek a havasban megmaradt az értéké. Mondják: *bino*
p, ha *i* (io, e) követi *ch*-ba (*k*) megy át (chiatră—piatră);
chicătură; ez a *ch* magyar *ty*-nek is hangzik, így: *ptyatră*,
ptyele, *ptyită*.

v, a móczok nyelvében *h*-ba megy át: *hin* (vin), *hinars*;
a havas aljban a *v j*-vé (*zs*) lesz, *jită*=*vită* (*zsi*ă); *jinars*=
vinars (*zsinars*).

f, a havasok felső részeiben *h*-nak hangzik, *fier*=*hier*;
a havasokban *ș*-nek: *șier*=*fi*er.

Hasonló változáson megy át a *c* (*i*, *e*) is, *ciub*er=*șub*er
ce faci?=*ș*ă *fași*?

Továbbá a *d*, *t*, *g*, *m*, *n*, ha *i* előtt állanak, hangjukat
változtatják:

d=*gy*: *deal*, *dinte*=*gyal*, *gyintye*.

t=*ty*: *tină*, *teleagă*=*tyină*, *tyeleagă*.

g=*gy*: *ghindă*=*gyindă*.

m=*mny*: *miel*=*mnyel*.

n=*ny*: *nime*=*nyime*.

Az abrudi nyelvet illetőleg igen érdekes benne az a sa-
játság, hogy *t* és *c*, úgy a *j* és *d* is két hangzó között a két
első *ț*-(*cz*)-nek, némelykor változáson mennek át; jelesen a
két elsőből lesz *ț* (*cz*), a két utóbbiból pedig *đ* (*z*). Így *cinei*
=*ținți*; unde *ce duți*? A *c*-nek *ț*-be való átmenetele a ezin-
czárokra emlékeztet. Megjegyzendő különben, hogy ez a sa-
játság már kivesző félben van az abrudiaknál, azt csak a leg-
öregebbek s ezek között is az autochton lakosok használják
még.

Az *n* rhotácizálása a tulajdonképpeni móczok között
fordul elő. Ez is kiveszőben van. Az iskolák az offéle hang-

¹ *Frânc T.*: Româniile din munții apuseni 75—84. 1. *Pompiliu M* Graul
românesc din Biharia (Conv. Lit. 1888).

tani sajátságokat kiszorítják. A míg ezelőtt 30—40 évvel az *n*-nek *r*-be való átmenetele általános volt, ma már ez a használat ritkább; sőt vegyesen mondja nép-lunä és lurä. A rhotácizmus főfészkei Albák, Skerisóra, Nyagra, Vidra, Ponorel, Szekatura torda-aranyosmegyei szomszédos községek.

A havasi román nyelv sajátágaiból még a következőket emeljük ki:

Az *i* *ie*-ből nem tűnik el: *fierbe*, *vierme*, és nem *ferbe*, *verme*.

Az *s* *m*. csoport megbővül, lesz *sc*, u. m. *släninä*=*sc**läninä*.

Szavak végén hangsúly alatt a nyílt *e* diftongussá lesz: *durè*, *täcè* helyet *durea*. *täcea*.

Ezen szóalak: *ista*, *hästra*, *iösta*, és *aiesta* (*ez*), a *möczok* között *divik*; *ahäia*, *aheia*, *ahäla*, *aia*, *alea*, *hia*, (*ez*, *az*) pedig a havasok aljában, sőt a völgybeli románság között is előfordul:

Nostru, *vostru* személyes névmások általában *nost*, *vost*, *noastä*, *voastä* alakban fordulnak elő.

A gerundiumokban a vég *ä* elmarad: *mâncând*=*mâncân*: *ducând*=*ducân*.

A nőnemű nevek genitivusában és dativusában az alak teljes: *mamei*, *sorei* és nem *mami*, *sori*.

A himnemű artikulusz (*l*) nemvész el; nem mondja *calu*, hanem *calul*, *pomul*, *omul*.

Közös vonás, hogy (*a*) *eşi* (kilépni, kijöni) igét minden időben és módban *i*-vel ragozzák, *ieşi*, am *ieşit*, *voiu ieşi*, *ieşii*, *ieşişi*.

Spune és *pune* igék egyszerű és összetett perfektumában az *n* nem hull ki; nem mint a havasokon kívül *spu(n)*-*seiu*, *spu(n)**seräm*, hanem *spunseiu*, *spunseräm*. Éppen így történik a *remâne* (*a*) igével is.

Ebben az igében: a *cäuta*, a többeli *äu* *o*-ba megy át: *co coţi*? Ez a havasokon kívüli részekben is divatos. Közös használat.

Az (*a*) *da* igének egyszerű perfektuma: *dedoi*, *dedeşi*, *dode*, *dederäm*, *dederäşi*, *dederä*; az utóbbi három alaknál *n* hangsúly az első szótagon van. Így ragoztatik az (*a*) *sta* ige is.

A reflexiv ige (a sű) *duce* a jelentőmód jelen idejében a tőbeli *u* *e*-be megy át: *de(i)e*, *de(i)ci*, *de(i)ce*, *o* helyett *duc*, *duci*, *duce*; az *e* hang azonban *i*-vel nyújtatik meg mindannyiszor.

A (a) *sfătui*, (a) *sfădi*, és az (al)*sfredeli* igékben az *f* labialist a néma *p* labialissal cserélük ki: a *spădi* a *spredeți*.

Merseiu, *fuseiu* helyett *merșeiu*, *furșeiu* hallható. A *merg* igéből eltűnik a *g*; nem *mergi*, *mergo*, *mergem*, hanem: *meri*, *mere*, *merem*. Az imperativus: *mergi* (menj) helyett, néhány havasi községben a *vă* divatozik: *vă copile!* *vă și lucră!* Menj (indulj) dolgozni!

A mokán községekben (Mogos, Ponor stb,) a *face* ige hallható *face* helyett, p. o. *ce feceți voi acolo?* *Ce fecerăți voi la Abrud?*

A mokánok között a *măi!* és a *tu!* (te!) megszólításokat felelserélik. A *tu!* rendszerint csak nőszomélyekkel fordul elő: *tu fată!*, *tu nevastă!* (te leány! te menyecske!). A *măi!* csak férfiakra szól: *măi bărbate!* *măi omule!* A mokánok felelserélik: *măi fată!* *tu tată!*

A havasokon kívül álló részeiben a megyének a labialisok, a következő dentalisok: *t*, *d*, *n*, *l*, *e*, a torokhangokból pedig a *ch* (*k*) és a *gh* (*g*) különböző változásokon mennek át.

A mássalhangzók tisztaságukat részben csak a Küküllő mentén Balázsfalva vidékén és a Szeben vármegyével határos részekben tartották meg. A különféle változatokról a következőkben számolhatunk be:

b=*bgy*=*gy*; *dobitoc*=*dobgyitok*, *bivol*=*gyibol*.

v=*j* (*zs*)=*gy*; *vin*—*jin*; *vițel*=*j, țel*; *laviță*=*lagyitő*; *vin*=*gyin*; *vițel*=*gyițel*.

f=*ș*; *fier*=*șör*.

m=*mny*; *miere*=*mnyero*; *miel*=*mnyel*.

p=*pty*=*ty*; *pită*=*ptyită*; *piele*=*ptyele*=*tyele*; *piatră*=*ptyatră*=*tyatră*.

A dentalisok közül *i* (*ie*, *e*) előtt meg-*j*-sül:

d=*gy*; *deal*=*gyal*; *diac*=*gyiac*; *unde*=*ungyo*.

t=*ty*; *munte*=*muntye*; *tiran*=*tyiran*.

n=*ny*; *nime*=*nyime*; *neam*=*nyam*.

c (*e*)=*ș*; *ce faci?*=*șo fași?*

l=ly; *leaṭ*=lyat.

A torokhangok közül:

ch (*k*)=ty; *chip*=tyip; *curechiu*=curety.

gh (*g*)=gy; *ghindă*=gyindă.

További eltérések:

s (*sz*)-re nézve *t* előtt több esetben *ș*-sé módosul: *este*, *noștru*, *este* és *noștru* helyett.

A cyrill **Г** (*ge gi*) nem különbözik a *j*-től: *împunge* *june* egyértékűek.

A magánhangzókat véve:

o hangsúlytalan *u*-ba változik: *român*=rumân; *dormin*=*durmim*; néha *ă* lesz: *toți*=tăți.

ă, *î*, (*â*), nem ceréltetnek fel, tisztán hangzanak mindenütt: *pâne*, *pară*.

e, szókezdő meg-*j*-sül: *este*=*jeste*; *earbă*=*jarbă*.

ie-ből az *i* eltűnik: *ferbe*, *verme*, nem pedig *fierbe*, *vierme*, mint a havasiaknál.

ea diftongus egyszerűen *a*-nak, az *oa* magyar *a*-nak hangzik: *soră*, *mară* (magyar *a*), nem pedig *seară*, *moară*.

ea szó végében nyílt *e*-be megy át, soha sincs diftongizálva: *mea*=*mè*; *ședea*=*sedè*.

Az *n* rhotacizizmusa csak egyes szavakban maradt fenn: *nimëru*=*nimëru*i; *mărunțel*=*mărunțel*; *verin*=*venin*.

Szótani különbségek:

l, mint artikulusz, a szavak végén elkopott, az artikulusz voltaképpen egy egész *u*: *omu*(*l*), *caru*(*l*) az *l* nem hangzik, mint a mőczoknál. A többesben *oameni*-i helyett egyszerűen *oameni* fordul elő.

A *hînemü* artikulusz genitivusát *lui*, gyakran használják *nőnemüek* előtt: *a-lui sorumea*, *a-lui Maria*.

Ugyancsak ez az artikulusz általában a szók előtt fordul elő, mikor az a szavak végén volna alkalmazandó: *a lui tata*, *e helyett al tatălui*.

A *nőnemü* egyes genitivus és dativus *mam-ei*, *sor-ei* rendes alakjai *mam-i*, *sor-i* alakokkal van f leserélve.

A *nőnemü* többes nominativus *e* helyett *i* t vesz fel.

Am segédigenek egyes harmadik *a* és többes harmadik

személyo *au* helyett zziutén *a*, úgy, hogy a két alak között nincs különbség.

A hiánomü *al* és a nőnemü *a* másodrendü artikulus alakjai *a*-ban egyesülnek *a* (al helyett) *omului copil, a mamei fată*.

A *voiu* segédige elveszti a kezdő *v t*; lesz tehát *oi, ei, a, om, îti, or*.

A *dan* és *stan* igók egyszerű perfektuma nem *dedei, stetei*, hanem *dădui, stătui, stătuși, dăduși*, éppen mint Moldovában.

Vögrö *âmblu* helyett *umblu*, és *vulpe* helyett *kulpe* hallható.

Mindezekkel azonban nincs kimerítve a népnyelv különbsége az irodalmi nyelvtől.

* * *

A magyar nyelvbe átment román szavakat illetőleg megfigyeléseinket a következőkben csoportosítjuk.

A magyar leginkább a juhászat körében mozgó fogalmakra vette át a szókat, a juhász életviszonyaiból, eszmevilágából valók; a pásztor megfigyelései, ételei, eszközei stb. azok, a melyek a magyarra, mint mezőgazdasággal foglalkozó népre, eredetiséggel birtak, hogy az átvételt szükségesnek tartotta. Sok ilyen szót ismer a magyar, p. o.:

«*armurar, csobán, pakulár, bács, esztena, sztrunga, merinda, maláj, mamaliga, purgamálé, haricska, palacsinta, faszolya, kurety, bálmos, hiriba, záma, zsintujála, zsenticeze, orda, zára, bors, kosilt, gurászta, csápa, bulz, buzsonyicza, tokány, kaskaval, kászu, berbécs, czáp, mióra, balán, kirlán, turma, kormányék, galáta, esimpolya, csutora, mokány, zehánya, nodicza, hodáj, guzsba, kaliba, druga, sztráicza, kacsulia, punga, sustár, kozsok, kalezun, optyinka, kusztura, kapuczán, kptyil, murga, putina, maesuka, kirzsa, keczel, rezsnyicze, munyeter, mosuj*» stb. Ezekhez járul a pásztor növényvilága: „*bosztán, buruján, bisziok, brinduska, kukuta, kopács, brusitor*» stb.

A testi, szell mi fogyatkozásokat kifejező szavak, feltűnő nagy számban mentek át a magyar köznyelvbe. A román nép egészséges megfigyelései után helyesen jellemez. Számos e

fajta szava azért van, mert inkább szereti az embert a maga megfigyelései után elnevezni, mint hogy annak vezeték, vagy keresztnevét használja. Innen van az örmény családok terjedelmes román család-névtára. A magyar eredetiséget talált a jellemző szókban és nagy előszeretettel használta és használja állandóan, p. o.:

„lipitor, papaláptye, mula, poznás, szerentok, prépégyit, topelák, lunátyik, lunga, káptyus, szérékuez, nyígoczás, nyekozsál, perepáty, potlogár, sod“ stb.

A magyar előtt új volt a románság vallása és babonája. Az ezekre vonatkozó szavak száma szintén tekintélyes a magyar köznyelvben, u. m. „beszerika, tóka, klopotyál, pópa, kaluger, preutyásza, afuriszál, boszkonyál, doszkontál, kántál, kolindál, botyezál, dráku, kruesa, preszkura“ stb.

Ebben a három körben mozgnak a magyar átvételek leginkább. A magyar hatást illetőleg a román nyelvre különösnek tetszhetik, hogy míg a román köznyelv a hungarizmusoktól hemzseg, addig az irodalmi román nyelvbe átment magyar szavak száma, igen csekély. A szláv nyelvhatás ellenben megmaradt úgy az irodalmi, mint a köznyelvben.

Ebben a tekintetben azt tapasztaljuk, hogy az irodalmi nyelvben csak azok a magyar szavak nyertek honosulást, a melyek az egyházi nyelvbe a legelső egyházi fordításokkal felvétettek. A legelső román fordítás a zsoltárkönyv (Psalteria Scheiana XV ik század végéről), a következő hungarizmusokat foglalja magában:

„Mántuesc (ment), lánced, (lankadt) hielesig, hielensig, hielensug, hielean, hielenese (a hitlenségből), fägăduesc (fogad) neam, (nem), hălăstuese (halaszt), vihor (vihár), utăluesc (utál), băsău (boszu), sălaş (szállás), gilăluesc (gyülöl), amistuesc (emészt), zăbală (zabola), lăcuesc (lakik), pecetluesc (pecsétel), băsadă (beszéd), alean (ellen), păhar (pohár), gunoiu (ganaj), chinuesc (kinoz), poruncita (parancs), tângea (tengely), hotar (határ), chip (kép), săpun (szappan), muncă (munka), uric örök, oltar (oltár).

A két évtizeddel későbbi Veronezi kodex a következő új elemekkel szaporítja a román egyházi szókincsét:

„gândesc—gând—(gondol), fuglu (fogoly), chiełtuesc (költ)

lanț (láncz), ponosluese (panaszol), pod (pad), rând (rend), samă (szám), tăgăduese (tagad), tău (tó), biu (bő).

Az első nyelvelmélkekkel forgalomba jött ezen magyar szavak közkeletűek lettek; a román nyelvben polgárjogot nyertek, s onnan őket többé kiküszöbölni nem lehet. Így azok egy párnak a kivételével a mai irodalmi román nyelvben is használatban vannak.

A protestáns hatás alatt szintén növekszik a román szókincs. Így a Fogarasi István által kiadott kátéban (1648) a következő újabb magyar elemek fordulnak elő:

„mod, somei (személy), uluese (vall), djutruială (gyötrellem), șireag (sereg), nemzat (nemzet), vig, (vég), chiuzluitură (közlés), bicilială (becsből), arădat (eredet), biruese (bir), ce-luese (esal).“

A román kálvinista káté (1656.) szóanyagából a következő újabb elemeket vonjuk ki:

„bintătuese, (büntet), dărab (darab), feredou (feredő), făgădaș (fogadás), gingaș (gyongés), hasnă (haszon), iobagiu (jobbágy), jeler (zsellór), cheschenou (keszkenő), mană (manna), meșterșug (mesterség), părăș (peres), pildă (pólda), polată (palota), șar (sár), șpan (ispán), surzuese (szerez), ucă (ok), ultuiro (alt), urică (örökös).

Viski János román Zsoltárkönyvében (1697.) már több magyar elemmel találkozunk. Ezek:

„șoltăr (zsoltár), bombă (bomba), bușuluese (busul), acar (akár), sucluese (szüköl), feiedelem (fejedelem), decretom (dekrétum), drag(ă) (drága), băntuese(bánt), alnic (álnok), sidalm (szidalm), leșuese (les), făcliă (fáklya), aldămaș (áldomás), chineiu (k nes), ținbalm (ezimbalom), dardă (dárda), beteaș, beteașug (beteg), chulduese (koldul), tőlhar (tolvaj), moliu (moly), hop (hab), oleiu (olaj), golem (galamb), oltalm (oltalom), font (font), târnaț (tornác), ciurdă (ciorda), ponos (panasz), măcar (akár), șinor (sinor), boghie (bogiya), părțaluese (pártol), buđușluese (bujdos), aldaș (áldás), hator (bátor), lămpaș (lámpás), balsam (balzsam), sicriu (szekrény), nomeșug (nemeség), torhat (torüh), pogán (pogány), meredic (maradék), fighe (füge), biztătuese (biztat), suduese (szid), copărsău (koporsó), giolgiu (gyölcs), fiu (fiu), oțet (eczet).“

A protestáns hatás alatt a román egyházi nyelvbe jutott szókincsből már csak néhány nyert polgárjogot az irodalmi nyelvben; nagy részét ujakkal helyettesítették, vagy a jobb román szavakat alkalmazták. A román köznyelvben azonban a szókincs használat megmaradt. A protestáns hatás leginkább Alsófehér vármegyéből indul ki, azért látjuk a protestáns-szók által használt román szavakat a megyei román köznyelvben mindenütt fennforogni.

A szláv hatás azért volt a román nyelvre nagyobb és tartósabb, mert az egyházi nyelv századokon át szláv volt, a szláv szókincs huzamos egyházi használat folytán átment a román nép vérébe; a szókat az irodalmi nyelvből kipszitttani már nem lehetett.

A magyar nyelvi hatás tehát, bár mérsékelt alakban, már a legelső román nyelv emlékekben (XV. század) mutatkozik. A magyar képzők (-ság, -ség; -s, -ás) már azokban előfordulnak. Hogy ez a hatás mikor kezdődik? bajos volna megmondani; annyi áll, hogy a románban nincsenek fenn tartva oly magyar szóalakok, a melyek ezt a hatást a XIII-ik századnál előbbre tennék. A magyar nyelvhatás kimutatható szóalakjai kizárják azt; hogy a két nép a XII-ik századot megelőzőleg érintkezett volna. Ugyanezt bizonyítja viszont a román hatás a magyar nyelvre. A magyarba felvett minden oláh szó azt bizonyítja, hogy a román nyelv már minden hatáson, az albán, görög, szláv, sőt még a török hatáson is átment; hogy a román nép felvándorolásába már török szavakat is áthozott, a melyeket a magyar a romántól átvett.

Szembeállítva a két hatást, arra az eredményre jutunk, hogy a magyar a romántól nem vett át oly szavakat, a melyek a románság politikai, gazdasági vagy társadalmi konszolidáltságára vonatkoznának; míg a román a magyartól állami, politikai, társadalmi, gazdasági s más életviszonyaira vonatkozólag oly szavakat vett át, melyek arról tanuskodnak, hogy a magyarság állami, társadalmi és gazdasági tekintetben má konszolidált állapotok között élt.

A román nyelvben, néphitben hiába keresünk emlékeket, hagyományokat, a melyek a honfoglalásra, vagy a királyság előtti időkre emlékeztetnének. A kölesönös hatás tehát újabb keletű.

Moldován Gergely.

A LEOPOLD CSÁSZÁR ALATT KEZDETT UNIÓRA VALÓ ERŐLTETÉSÉRŐL.

(Folytatás.)

Sövénfalván Küküllő vármegyében a Quarta szokott volt járni a református papnak, mellyet, midőn 1708 esztb., az Oláhok szőlőjékből felakarnak szedni a szokott praxis szerint az ott lakó Protopópa nem engedi, hanem maga felszedi ez okon, hogy az Oláhok immár Catholicusok lettek, s nem tartoznak a református papnak dézsmával. A pap e dologban iquiráltatván, mindnyájan hitek után az Oláhok megvallották azt, hogy ők Catholicusokká nem lettek, s nem lesznek soha. E dolgot a Protopópa hírré tévén az Oláh Püspöknek, igen neheztelt, a mint ezen levélből kitetszik, melyet irt a Sövénfalvi református papnak :

Tisztelt Uram !

Ugy érttettem a tiszteletes Páter Protopop hozzám írott Levoleiből, hogy Kegyelmed az én Görög valláson levő Oláh Ecelésiámat, Clerusomat és az én gondviselésem alatt lévő lelkeket sok képen üldözi. Nem könnyen hiszem, hogy azt eselekedje Kegyelmed. Mindazonáltal, ha úgy vagyon nehogy másutt panaszolván kónyszeritessem letenni az én ügyemet, barátságosan intem, hogy hasonló bátor merészségektől megszünjök és ezután az én Ecelésiámat, Clerusomat az én reám bizott nyájamat ne háborgassa, ne üldözze, ne gondolja Kegyelmed, hogy az én Ecelésiám azon iga alatt volna, a melly alatt volt a más Fejedelmek idejében. Semmiképpen nem, mert olyan Privilegiumai vannak a mi némüek Sz Anya R. Catholica Ekklesiának a mellyel uniáltatott, innen vigyázon magára; nehogy valami olyan essék, a mit nem sze-

retné. E felett jó egészséget kívánva Tiszteletes Uram Kegyelmednek magamat recomendálom, s maradok addietus jó akarója Áthánásius Oláhok Archiepiscopusok. Szeben 3 Nov. 1708.

Eképpen próbálták az Uniot az oláhokkal a Catholicusok hogy azáltal a maguk állapotjukat novelhetnék, de a mint fellebb (az akkori időben tett egy néhány rendbeli jegyzések-ből) leirtuk, csak olyan kimenetele lött, mint azelőtt midőn a görög Ecclesia unióztatása után, sokat jártatott a Római Ház; de mindez által, mint régen, hogyha semmire soba nem mehettek is az Unióval, dícselkedtek mindazáltal azzal, úgy lött itt is a dolog, dícselkednek az 1698 esztendőben lött Uni-aval noha mind e máj naplg háborog az Oláhság az ellen s azt megismerni nem akarja.

Azt beszéli azért Timon Jesuita erről az Unioról, hogy az Kolonits Esztergomi Érsek fáradsága által az Görög valláson való Oláh Püspök ez alatta való némely Papokkal és sok néppel a község közül a Romai Ecclesiával való egyeségre vitetett. Az Oláh Püspökről ugyan ez igaz, de a föld népéről épen nem igaz, a mely mind e máj napig is irtózik az Uniótól.

De a szenvedhető a mit ir, azt a summát megis határoza a Nova Dacia, mennyi légyen, a ki így szól: »Volt a Synodus Gyulafehérváron Krisztus születése után 1698 esztendőben 7. oct. melly alkalmatoss'ggal 80000 Oláhval szaporodott a Romai Ekklesia«. Nagy Summa! Kótséges ugyan hogy egészen Erdélyben mennyi az Oláh, de az bizonyos, hogy a ki van, annak a 80-ik része sem tudta, hogy mi az Unio, az 80000 ezorból 80, hogy unitálta volna magát nem igaz. De még 8 is nem valósággal azon esztendőben.

De ugy gondolhatnád, hogy talán ugyan egyben esküdenek itt a hazudozásra. Turóczy Jezsuita így ir Kolonitsról:

Erdélyre is az ő Apostoli buzgóságát kiteljeszté, mert hogy az Oláhok Forriust követő Nemzettség a Romai Püspöknek nagy készséggel engedelmeskedő akaratját, s igyekezetét ajánlaná, azt kimunkálatta; nem is hiába, mert a pápista vallásra megesküdenek annak a Nemzetnek Püspökjé Papjai és többen 100000 embernél állottak az igaz vallásra.

De ha 10000 nem elég, még annyit teszel hozzá, más, a ki így szól: Azon kondicziókkal és helyes okokkal többet 200000 embernél a Római Eclésiához nem mondom hogy vezérlett (itt megdobbantotta a lelkiismeret) hanem akart vezérteni, de keveset vezérlett a vak vezér. Előáll a negyedik, nem himez hámoz, hanem minckutána elbeszélte volna a Kolonits Oláhok közül való szemessógót és fáradságát azt mondja: Oly sok gyümölese volt, hogy a mint mondják 200.000 ember takarodott be a Római Eclésiába.

Az ilyeneket szégyeleni kellene, a melyek nyilvánvaló hazugságok és a mindennapi szemmel látó példa, mindonapi hazugságnak kiáltja: de ilyen jó termőföldben vetnek ők, hogy ezer annyi teremjen.

És azért a mit itt lehet sajnálni, hogy a poszteritásnak az igazság helyén hazugság adatik által.

* * *

Lecsendesedvén a Magyarok között való háboruság 1712 esztendőtol fogva, a nyomorult Oláhok között, ismét indult zenebona, mert Athánásis helyébe az Unitusok Püspökjöknek tötetett vala Pataki Nemes János, a ki nemzetére nézve ugyan Oláh volt, de a Páristák között nevekodvén vallására nézve Pápista volt, s ugyan Fogarasi várbeli Római Catholicus pap is vala.

Ez ismét igen nagy buzgósággal foga az Oláhok uniálásához, mind szépen, mind erővel mert jól is tudta az alkalmatoságokhoz szabni magát.

Elindult azért magának e végre a Felsőktői Securitást (Bátorságot) nyervén az Oláhok falukra, az Oláhok térítésekre a templomokban bement, ott prédikált, gyakrabban átkozott s káromkodott, mint az Oláhok hallgatására nem mon-
tenek, a mellyért igen neheztelt, s megátkozta őket sok helyen, mellyért annál inkább őrizték magokat tőle

A Fogarasi szép Oláh tempiomot melyet az Oláhországi Konstantinus Brankován vajda építetett volt erőszakosan elfoglalta, egyik papot, minthogy a napkeleti Görög vallás mel-
lől elállani nem akart a tömlözbe vetette, ekképen hábor-
gatván és nyomorgatván a Fogarasi Eklésiát megkoresték

aztán a Görög vallásnak sirlalmas Instánziájuk által az akkori Erdélyi Commendans Generalist, a ki az Papoknak elbeszátatása iránt parancsolt, s megengedte, hogy valami házban Isteni szolgálatot tegyenek szabadon; de a templom a Püspök kezénél maradt, az egyik Pap Unitussá lévén azt hagyta benne szolgálni, mely Vaszilia nevü Unitus Pap megesküvön azon, hogy semmi külömbség nincsen az Unio által előadott és napkeleti vallás és Istentisztelet között némelyek követték őtet; de ezek is a dolgot kitanulván mibenlőgyen már mind elhagyták Vaszit az Uniójával együtt.

Az Oláh nyelven Kateckizmust irt, mellyet ki is nyomtatták Deák betükkal. Az Oláh Papok gyermekeit kényszerítette, hogy a Jezsuitáknál tanuljanak, elsöben igen zilált, hogy az Oláhok által vitetethetnének a Római Vallásra, a mely Oláh Papok a reformatusokkal tartottanak azokat a szolgálatból kicsinálta. Így vitték el a német katonák Farkas József Oláh Papot is, hogy ne szolgálhasson Fehérvárra fogóságba; a ki reformatus Oláh Pap volt. Mind beszéde mind élete s minden cselekedete kevés szeméremmel volt egybekötve mint Papot ihletett volna

Meghalván Pataky az Oláhok között újabb zenebona támadta, mert némely Papok unitusok lévén azokat az Ekklesiák szenvedni nem akarták, de követni sem lehetett, mert házasság által egvbeatyafiasadván az atyafiak a magok vénségeknék pártjukat fogták: azért középutat kezdettek követni a szomszéd helyekre az Oláhországokban, Bánátusba és Mármarosba mentenek a Papok az Unióról lemondottak s magokat ujólag Papizáltaták ujólag szenteltették fel a papságra s ugy aztán az Ekklesia is őket megtartotta, az honnan sokaknak kettös tesztimoniok is volt, mind az Unitus Püspöktől, mind a Görög vallásu nem Unitustól, s néha az Ekklesiának ezt mutatta, s az Uniót heresöknék a másikat. Lévén az Oláhok között öfféle zürzavar a Gubernator ur becsátott ki Erdélybe irántok ilyen parancsolatot a Vármegyékre és szökökre. „Okos vigyázó minékünk jó akaróinknak egészséget kívánunk és a Császári Királyi kogyelemnek nevekedését.

Á Báró Pataki más képpen Nemes János a Görög valláson levő Oláhoknak Püspököknek halála által tapasztalván, az Unitus és az Unio ezim alatt lappangó Oláh Papok között való nagy konfusiót, hogy a kik közülök valósággal Unitusok is a meghalt Püspök Báró Pataki halála után mások azoknak Confusiojukra és incuriájokra által menyén a két Oláhországra Bánátusba és Máramarosba, magokat Schismaticus Püspökkel Papokká tétettvén és onnan, visszajöven sok inconvenentiákat causáltak, melyekről is, midőn Felséges Urunk igazán informáltatott vala azon gonosz igyekezetnek megelőzésére nézve tetszett Ő Felségónak, a míg az említett Görög valláson levő Unitus Püspök helyébe mást fog Ő Felsége kegyelmesen denominálni, addig a mostani Ko'ozsvári Rector Pater Fitter Ádám Uram, a Görög valláson levő Oláh Papoknak Directorokká kegyelmesen resolválta, hogy az Unitus Papokra inspicziáljon.

Mellyre nézve látván és tapasztalván D. die in diem a Schismaticus Oláh Papoknak nagy mértékben harapodzó gonosz igyekezeteket, és munkájokat, szükségesnek íteltetett, hogy mindon helyiségben publikáltassék, hogy a modo in Prostorum valaki az Oláhok közül, titkos és Clancularie Schismaticus Oláh Püspökkel magát Oláh Papnak téteti és az igaz Unitus Papot quo quomodo exturbálni igyekeznek közöttök confusiot szerezni az olyan in mediale a Contributióznak Obnazius légyen és egyéb teher viselésnek subjaceáljon. Egyezőval valakinek Áthánásiustól, néhai Báró Pataki János urtól vagy más igazi Unitus Püspöktől Testimonialisok nem produkáltathatik az immediate nem contribuáljon és egyéb Onust is subportáljon, sőt a maga földes urának is Serviciutum praestáljon Kegyelmetek ezeket e szerént publicálni és mindezekben a Guverniummal parancsolatját Effektumba venni el ne halassza. Az így esälekedőknek Ő Felsége kegyelmeségét fentartja. Az Erdélyi Regium Guberniumból Kolozsváron 17 napján oct. 1728. esztb.

Korniss Zsigmond gubernátor.

Kun Zsigmond Secretarius.“

* * *

Kitettség ebből a Commissióból az eléggé hogy az Oláhok még 1728 esztendőben az Uniót nem vették volt be, ha nem a nyakokról kívánták volna levetni. Innen a Nova Dacia hazugsága is megtetszik, a Beliusóval együtt, melyet feljebb említettünk, hogy a protestánsok, a kiket per Contentum Secreturiusoknak hívnak nyomorgatták volna az Oláh Papokat s az adott volna alkalmatosságot az Oláhoknak uniólásokra Kolonitsnak: Hiszen itt a Gubernator parancsolja a Császár nevével, hogy minden adózástól terhek viseléssel és a Földes Uraknak is szolgálatjukat terheltossanak valakik az Unióra nem mennek. Ez erővel való hajtás arra a vallásra.

TALÁNYOK.

(Ghicituri.)

Erdőben születtem, ott felnővekedtem, aztán bevitték a városba bírónak, mi az? (Vessző.)

*

Miféle fa az, a mely minden ágát a földfelé hajtja, a törzs az erékkel és gyökérszálakkal pedig felfelé állanak? (Az ember)

*

Mikor ünnepel a tyuk? (Mikor az eső esik.)

*

Négy megy, négy áll, négy pedig vámot ad. (Tehén.)

*

Rongyos asszony urakkal van az asztalnál. (Káposzta.)

*

Az erdőben születik,
Az erdőben nő fel,
Haza jó és ütlegel. (Sulyok.)

*

Az erdőben születik
Az erdőben nő fel
A faluban kelepel. (Tiló.)

Aron Péter.

A ROMÁN HÁZ.

1. *Szakállos faluban* (N. Bánya mellett). Fából vagy kőből van építve, fedve zsinolylyal vagy szalmával (*goz*). Három részre oszlik: első szoba (*casa dinainte*), pitvar (*tinda*) és hátsó szoba (*casa din urmă*). Ha a ház szalmával van fedve, akkor a kémény (*hornul*) ép a fedél közepén emelkedik és vesszőből van készítve (*nuiete*). Az ablakok mindig kicsinyek és szűkek, ritkán kettősök. A ház közelében van a görő (*coșteiul, coșarca*), a kut bekerítve (*cu gardină*) és kutos torral ellátva (*zăruiă*, mint Szilágymegyében) de nem mint denütt, mert némely helyeken csak horoggal huzzák a vizet (*cărligul*). A kut előtt van a válú (*valéu*), melyből a barmokat itatják.

Nem messze van építve a gabonás (*găbănașul*), a kuttól legtávolabb levő részen van a disznóól (*cotețul*). Most jön a csür, (*șur*), ez a házzal egy vonalban fekszik. A csür közepén van szabad hely hagyva a cséplésre, máskor pedig a szekerok számára. E fölött van egy padlás (*podlașul cel de sus*) a hol e munkaszerszámok vannak elhelyezve. Ezen résznek (*fața șurci*) jobb és baloldalán vannak baromistállók, ez utóbbiak fölött való padlásokon (*podlașele cele din jos*) helyezik el a szénát, hogy az eső ellen védve legyenek. A csürhöz közel vannak elhelyezve szénaboglyák és málékorók (*ficiturile de fân și pari de pănuși*.)

2. *A szilágymegyei ház.* Le van írva az „Ungaria“ V. f. évi füzetében. Talán némi kiegészítésül szolgálhat a következő:

A román ház az udvar közepén van építve, körülvéve operfákkal (*pomnițari*). Az ablakok nagyon kicsinyek; az azok között elhelyezett csuprok nagyon homályossá teszik a szo-

bát. A ház két szobából áll. A nagyobbik szoba konyhául szolgál. Télen a ház tisztassága nem nagy, a lovegője sem dicsérendő, mi a nép szegénységéből megmagyarázható. A szoba butorai egy láda, asztal, ágy és vagy két szék, egy pad (laviță). Az asztal és láda többnyire tulipántokkal vannak kifestve és más virágokkal. A gerenda és a falak ékesítve vannak tányérokkal és különböző színű varotással (dosoaie.)¹ Az ágy egész a padlásig van vetve, azt gondolná az ember, hogy székről kell belé feküdni. A ház külseje agyaggal van kitapasztva és két arasznyira feketén bemeszelve.

Az avasi román ház. (casa oșcanului). Az avasi román nagy természetével ellentétben áll házikója egy vagy két ablakkával. Ezen ablakok is nem az utcza, hanem az istálló és csür felé (șură) néznek. A házak nagy részt fából készültek. Ami a butorokat illeti, azok nagyon egyszerűek. Asztal, két vagy három szék, ágy; ezek mind fából. Vaskemenceze ritka általánosak a régi kemenczék agyagból. Kevéssel megelégszik az avasi román, mindig jókedvű.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lukács L.

ROMÁN KÖZMONDÁSOK.

Ha nincs dolgod, légy tanu.

*

Az elázott nem fél az esőtől.

*

A hol nincs jelen az okos szeme, ott a bolond kezét látod meg.

*

Ha nincs szükséged, se ne adj, se ne végy.

*

Senki sem mondja: »végy, uram!«, mindenik csak: »adj, uram!«

*

Az apa tíz gyermeket éltet, nevel, s minden kívánságait teljesíti; de ha elszegényedik, egy sem tudja őt eltartani.

Pap József.

¹ Dosoiu=női kézi munkával kivart kendő.

MERRE VAGY ? MERRE VAGY ?

— Unde ești ? *Serbântă*. Románcz. —

Hasztalan kereslek tóged
Szóles e világ ölön,
Kinek édes nevét hallva
Most is lázban ógek én . . .
Hogyha még életben vagy,
Merre vagy ? . . .

Könnyü szárnyu, fényes angyal
Ki az ógból földre szállt,
Vissza szálltál-e ? mert ajkam
Téged hasztalan kiált.
Angyalok között se vagy . . . !
Merre vagy ? . . .

Mily sötétlő égbe tüntél
Életemnek csillaga ?
Hasztalan kereslek ott fenn,
Hasztalan az óg maga
Hogyha oda fenn sem vagy . . . !
Merre vagy ? . . .

Nógy világrész szellőitől
Tudakollak tégedet,
Sirva, dallra és sohajtva
Kérdezem hollétedet . . .
Ah, de hallgat minden szél . . .
Eltüntél ! . . .

* * *

A hangulatteljes román költemény ezen magyar fordítását közéletünk egyik kiváló egyéniségétől, *Gyarmathy Miklóstól*, birjuk. Hogy a fordítás mennyire sikerült, mennyire szép, mutatja az a pár sor, (1883 szept. 1-ről), a melylyel Dr. *Szilasy Gergely*, boldogult egyetemi tanár, e fordítást méltatta: „Az eredeti román költeménynnek jelen magyarra fordítása nagy *eminenciát* érdemel.“ Mi sem szállíthatjuk le, hanem ha lehetséges volna, felemelnök ezt a kalkulust.

Szerkesztő

NEM OLY RÉGEN . . .

(Román népdal.)

Nem oly régen, egy szép estve
Kimentem volt a kis kertbe,
Felkeresni a virágot,
Mely annyiszor szíven bántott.
Meggkérdézem: Mi bánt téged,
Mért sohajtasz? A nap éget?
„Sohajtozom, drága lelkem!
Mert mély bánat emészt engem . . .
Mi életem? perczek, napok,
Idő előtt elhervadok;
Lehull, foszlik szép virágom,
Pár nap az én szép világom,
Alig nyíloom s lesz virágom,
S megmelegszen a sugáron.
Jó a szellő halálképpen,
Összetépi ékességem,
Nem is tudja azt' a világ:
Zöld fű voltam, avagy virág?

Motldován Gergely.